

# **Benoemen**

**Doekle Terpstra** *in gesprek met Maarten Meester*

# **en Bouwen**

*Uitgeverij*  
**Ten Have**

© 2008, Uitgeverij Ten Have  
Postbus 5018, 8260 GA Kampen  
[www.uitgeverijtenhave.nl](http://www.uitgeverijtenhave.nl)  
Omslag Garage BNO  
Foto omslag Mark Kohn  
ISBN 978 90 259 5874 9  
NUR 740

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

# INHOUD

## Vooraf

De duif laat eindelijk zijn tanden zien 8

## Deel 1 **Benoemen** 14

Verwildering 15

Islamisering 18

Criminele Marokkaanse jongeren 24

Het gastarbeidersidee 28

Wilders heeft een punt 29

Tolerantie heeft haar onschuld verloren 32

We hebben de vrijheid om te kwetsen 34

Politici zonder vertrouwen 36

Columnisten: herzie je strategie! 37

Ongeduld 40

Het gaat zo goed dat we er ontevreden van worden 45

## Deel 2 **Bouwen** 50

Laten we weer aansluiten bij de Nederlandse traditie 51

### VEILIGHEID

Meldpunt voor overlast van jeugdgroepen 54

### IN DE WIJK

Bewoners Roermondse volkswijk laten elkaar uitspreken 57

Gezin steekt zich in de schulden om jongeren van de straat te houden 60

### WERKEN

FNV Bondgenoten ziet kansen, ondanks zorgen over verhoudingen op de werkvloer 64

Woningbouwvereniging regelt stages voor jongeren 68

Allochtone *high potentials* in contact brengen met bedrijven 71

Banenoffensief voor vluchtelingen 75

#### SPORT

Foppe de Haan en Jong Oranje 77

Zwaluwen Utrecht 1911 op de bres voor Kanaleneiland 79

#### HOMOSEKSUALITEIT

Homo onder de Marokkaanse jongens 84

Moeders praten over homoseksualiteit en religie 91

#### ONDERWIJS

Als 'witte' ouder kiezen voor een 'zwarte' school 95

#### RADICALISERING

Milli Görüs zet burgerschap in tegen radicalisering 99

#### Bijlagen

1. Brief van Doekle Terpstra in *Trouw* van 30 november 2007 106
2. Advertentie *Benoemen en Bouwen* in *Trouw* op 2 januari 2008 109
3. Ingezonden brief van vertegenwoordigers uit de allochtone gemeenschap in *Trouw*, 3 januari 2008 113

# Vooraf

## De duif laat eindelijk zijn tanden zien

---

Dit boek is geschreven vanuit een rotsvast vertrouwen in de Nederlandse samenleving. Voor mij staat buiten kijf dat de verwildering waartegen het zich richt, slechts een zwarte bladzijde zal zijn in de lange Nederlandse geschiedenis van verdraagzaamheid.

Maar we leven in deze tijd. En dan moeten we constateren dat we 11 september 2001 de aanslagen op New York hebben gehad, 6 mei 2002 de moord op Fortuyn, 2 november 2004 de moord op Theo van Gogh. Zo kunnen we ook niet naast ons neerleggen dat de integratie van nieuwkomers niet altijd goed verloopt. We zien verder dat de verdraagzaamheid afneemt en dat sommige Nederlanders er een gewoonte van maken moslims stelselmatig te kleineren. Ook de Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie constateert dat Nederland meer racistisch en xenofob is geworden. We weten verder dat Duitsland in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw stapsgewijs op een gigantisch drama is afgestevend. Daarom vind ik waakzaamheid zeker geboden.

Vandaar ook dat ik november 2007 in *Trouw* de oproep deed op te staan tegen de ‘verwilderings’ van de samenleving. ‘Het is tijd om een krachtig signaal af te geven aan alle moslims in ons land’,<sup>1</sup> schreef ik. ‘Het geluid van Wilders is niet het geluid van Nederland.’ Uit de vele positieve reacties die ik kreeg, bleek dat Wilders inderdaad niet het geluid van Nederland vertolkte.

Hierdoor aangemoedigd stelde een groep prominente Nederlanders, waarvan ik ook deel uitmaakte, het manifest *Benoemen en Bouwen* op.<sup>2</sup> Daarmee gaven we aan ons grote zorgen te maken, zowel over

---

<sup>1</sup> Zie bijlage 1

<sup>2</sup> Zie bijlage 2

problemen bij de integratie van allochtone Nederlanders als over de gepolariseerde verhoudingen in ons land: 'Het maatschappelijke en politieke debat over de multiculturele samenleving is verhard', stelden we. 'Serieuze, lastige vraagstukken worden versimpeld tot onge-nuanceerde en polariserende *oneliners*. Daardoor worden problemen niet opgelost, maar versterkt. Zo raakt Nederland verstrikt in een neerwaartse spiraal van intolerantie en onverschilligheid.'

In dat manifest deden we ook een oproep aan Nederlanders om deze boodschap te onderschrijven. Verder nodigden we iedereen uit op onze website voorbeelden te plaatsen van maatschappelijke initiatieven om de problemen te benoemen en op te lossen.

De vele verstandige mensen die zich achter ons initiatief hebben geschaard, en de geweldige initiatieven die zij hebben aangedragen, bewijzen volgens mij hoe krachtig de Nederlandse samenleving is. Zoals het volgens mij ook heel Nederlands is dat zo veel verstandige mensen zich ervan hebben afgekeerd. Juist die verschillende reacties kenmerken onze traditie. We kunnen veel aan, zolang we maar met elkaar blijven praten. Ik zie dit boek dan ook in de eerste plaats als een oproep tot een redelijk gesprek.

*We gaan weer praten*, hoor ik dan van kritische journalisten. Ik zeg: nee, we gaan eindelijk praten. Sinds de dood van Pim Fortuyn en Theo van Gogh hebben we nog helemaal niet met elkaar gesproken. Zo hebben redelijke mensen de politici, die zogenaamd namens het volk spraken, geen weerwoord gegeven. We wisten maar al te goed welk tegendraads effect het had toen Melkert, Dijkstal en Rosenmüller het opnamen tegen Fortuyn. Dus we hielden onze mond, waardoor we het platform voor populisme, politiek en maatschappelijk, alleen maar groter maakten.

Het mag duidelijk zijn dat ik van mening verschil met mensen die menen dat je slechts op één manier op Wilders kunt reageren: door hem te negeren. Ik wil juist wel de discussie aangaan.

Overigens niet alleen met populistische politici. Wilders is niet de kern, Rita Verdonk is niet de kern, andere populistische politici zijn niet de kern. Het gaat mij om de mensen die zich door hen laten

aanspreken. Ik wil op zoek gaan naar de 600.000 mensen die op Wilders hebben gestemd, naar de ruim 20 procent van de Nederlanders die volgens de wekelijkse verkiezingsonderzoeken van [www.politiekebarometer.nl](http://www.politiekebarometer.nl) erover denken bij de volgende verkiezingen op hem of op andere populistische politici te stemmen. Waarom? Omdat ik ervan overtuigd ben dat velen van hen niet per se willen praten over de islam. Want wie denkt nu echt dat De Islam Het Probleem van Nederland is? Nederland heeft nu vele problemen, zoals er in elke tijd problemen zijn. Bovendien gaat het, zoals ik later in dit boek probeer aan te tonen, juist heel goed met ons. SER-voorzitter Alexander Rinnooy Kan heeft zelfs het woord 'dankbaarheid' gebruikt. We hebben inderdaad veel om dankbaar voor te zijn; we leven in een van de welvarendste en veiligste landen ter wereld. En toch is er een groot gevoel van onbehagen; ik probeer verderop in dit boek ook te verklaren waar dat vandaan komt. Het heeft er in elk geval mee te maken dat mensen lang het gevoel hebben gehad dat ze nergens terecht konden met hun onvrede, dat de werkelijke problemen niet benoemd mochten worden, dat daar geen platform voor was. Dankzij de populistische politici bestaat dat platform nu wel. Alleen wordt daarop nu permanent over de islam gesproken. Zo functioneert die religie als zondebok, waarop Nederlanders de problemen kunnen projecteren die we met z'n allen niet goed bij de kop kunnen pakken. Terwijl veel van deze mensen die voorgeven bang te zijn voor de islam volgens mij bedoelen te zeggen: *Ik doe niet meer mee. Ik voel me niet meer thuis in Nederland. De problemen worden niet benoemd en niet aangepakt.* Ik zou het geweldig vinden als we sommigen van hen weer deel kunnen laten uitmaken van de redelijke samenleving.

Als dat redelijke gesprek eenmaal plaatsvindt, komen de resultaten vanzelf, daarvan ben ik overtuigd. Sterker nog: ik denk dat we al veel bereikt hebben. Wie de multiculturele samenleving een mislukking noemt, overdrijft. Veel mensen zijn al wat ik graag 'verschillig' noem. In plaats van af te geven op andere bevolkingsgroepen of op de overheid die maar geen actie onderneemt, beseffen ze dat zij zelf

### Top 5-zorgen over Nederland 2007

2007	(2006)
1 Integratie allochtonen	(4)
2 Criminaliteit	(3)
3 Kosten van levensonderhoud	(1)
4 Gezondheidszorg	(2)
5 Functioneren overheid	(8)

Bron: 21minuten.nl (2007)

het verschil maken. Ze hebben de onverschilligheid van zich afgeschud en zelf de verantwoordelijkheid genomen voor de multiculturele samenleving. Niet door daar één groot bord karnemelkseppap van te maken. Wel door de verschillen tussen mensen te erkennen en actie te ondernemen als die tot problemen leiden.

Deze voorhoede is dus aan het bouwen geslagen. Vaak op eigen initiatief, soms vanuit vakbonden, woningbouwcorporaties, sportclubs, kerken, het bedrijfsleven. Een echtpaar van Marokkaanse afkomst dat de jeugd zag ontsporen, heeft met geleend geld een ruimte ingericht waar jongeren kunnen internetten en gamen. Een leraar die doordat hij openlijk voor zijn homoseksualiteit uitkwam een burn-out kreeg, helpt nu mee de Amsterdamse Diamantbuurt leefbaarder te maken. Zonder weer in de kast te kruipen! Om te zorgen dat allochtone *high potentials* en bedrijven elkaar kunnen vinden, brengt het Kennisnetwerk Diversiteit die twee partijen bij elkaar. En om meer doelpunten te scoren, heeft Foppe de Haan een gemengd team op het veld staan.

Deze en andere voorbeelden komen in deel 2 (Bouwen) aan bod, waarbij ik niet verhuul wat er fout gaat. Daarvóór schets ik in deel 1 (Benoemen) de problemen waarmee Nederland volgens mij kampt, waarbij ik niet verzwijg wat er goed gaat.

Nog een slotopmerking. Mensen kennen mij vaak van mijn CNV-tijd, als voorzitter van de HBO-raad, als bemiddelaar voor de politie-cao. Sommigen weten misschien dat ik een Friese boerenjongen van eenvoudige komaf ben. Dan kan het verbazing wekken als ik in dit boek opeens De Gaulle, Slauerhoff en Spinoza citeer, goochel met cijfers over de integratie van nieuwkomers en verhandelingen houd over de islam. Ik kan me die verbazing voorstellen, al zeg ik er direct bij dat ik een boekenwurm ben en dat Slauerhoff niet ver van mijn geboortedorp Witmarsum heeft gewoond. Maar ik zal ook niet verhullen dat een paar volbloed intellectuelen hebben deelgenomen aan de gesprekken die de basis vormen voor dit boek, en wel: René Gude, directeur van de Internationale School voor Wijsbegeerte; Frits van Oostrom, Universiteitshoogleraar aan de Universiteit Utrecht en president van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen; Paul Schnabel, Universiteitshoogleraar aan de Universiteit Utrecht, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau, en auteur van *De multiculturele illusie*.  
Heren, veel dank!  
Zo dank ik ook Roman Markovski en Nico van Hemert van Strategy on Demand, voor hun hulp bij de selectie van de projecten.  
En natuurlijk dank ik de persoon die de grootste bijdrage aan dit boek heeft geleverd, Maarten Meester. Dankzij zijn luister- en schrijfwerk heb ik mijn gedachten op een helderder en meer toegankelijke manier kunnen verwoorden. Ook heeft hij de interviews gedaan voor deel 2.

# VEILIGHEID

## Meldpunt voor overlast van jeugdgroepen

---

**Kom morgen maar terug, zei de politie tegen een meisje dat aangifte wilde doen nadat ze was aangerand door jongens van Marokkaanse afkomst. Haar vader accepteerde dat niet. 'Ik heb er naar mijn idee flink achteraan moeten zitten om politie en justitie in actie te krijgen. Maar gelukkig leven we in een situatie waarin dat kan en waarin we dingen kunnen veranderen', zegt Jan Leendert van der Mooren.**

'Marokkaanse jongens hebben mijn dochter en haar vriendin ingesloten, bedreigd met een schroevendraaier en aan ze gezeten. De meiden zijn direct naar de politie gegaan. Mijn dochter kon de volgende dag terugkomen om aangifte van bedreiging te doen, haar vriendin drie dagen later. Ik ontstak in woede toen ik dat hoorde. Uiteindelijk heb ik de korpschef aan de lijn gekregen. Toen konden ze alle twee direct op het bureau terecht. Gedreven door mijn boosheid heb ik direct het college van burgemeester en wethouders benaderd en een advocaat in de arm genomen. Verder heb ik de lokale media gebeld en in de krant een oproep gedaan aan mensen om met mij mee te denken over wat we konden doen om de overlast van jeugdgroepen terug te dringen.'

'Mijn dochter kon geen aangifte doen van aanranding, alleen van bedreiging. Maar wij vonden dat ze wel was aangerand. De advocaat heeft contact opgenomen met de officier van justitie en toen kon ze wel aangifte van aanranding doen. Ja, ik heb zelf het gevoel dat ik flink wat druk heb moeten zetten om beweging in de zaak te

krijgen. Inmiddels zijn er drie jongens veroordeeld. Eén heeft meer strafbare feiten gepleegd. Hij kreeg een taakstraf van 240 uur en een voorwaardelijke gevangenisstraf. De andere twee kregen een taakstraf van zestig uur. Dat is niet al te dramatisch. Daarom wil ik alles registreren wat ze uitvreten en dat doorgeven aan de politie. Ze moeten zo vaak worden opgepakt dat ze er genoeg van krijgen. Met het meldpunt wil ik ze duidelijk maken: jullie denken wel dat jullie wil wet is op straat, maar dat is dus niet zo. We hebben een samenleving en we moeten ons houden aan de spelregels.'

'Ons comité "Word wakker" wil de mensen aanspreken die denken dat er toch niets verandert als ze er iets van zeggen. We willen een online registratiepunt met een webformulier waarmee mensen jeugdoverlast kunnen melden. We werken nu aan een subsidieaanvraag. Als de gemeente die honoreert, willen we er wel meer mensen bij krijgen dan de zes man die hebben gereageerd op mijn oproep in de krant. Burgemeester en wethouders hebben in een gesprek met ons aangegeven dat zij positief staan tegenover het plan.'

'Hoewel de jongeren die voor overlast zorgen van Marokkaanse afkomst zijn, spreekt "Word wakker" nadrukkelijk van "jeugdgroepen". Voor je het weet, zit je in een discussie waar je niet in wilt zitten. We willen niet stigmatiseren; als er meldingen binnenkomen van overlast door andere groepen nemen we die natuurlijk ook aan. Zo willen we gegevens verzamelen. Om hoeveel meldingen gaat het? Waar gebeurt het? We willen de "succesverhalen", maar ook de verhalen van aangiftes waar niets mee is gedaan om zo de vinger aan de pols te houden bij politie en justitie. We hebben ook geprobeerd om Marokkaanse ouders erbij te betrekken, maar die krijg je niet makkelijk mee. Wel neemt een Marokkaanse vader deel aan de eerstvolgende bijeenkomst.'

'Mijn dochter werd niet lastiggevallen in de buurt waar wij wonen, maar in het stadspark. In onze wijk zijn geen problemen, wel in het centrum en in een nieuwe wijk. Mijn dochter is niet meer lastiggevallen. Gelukkig heeft ze nieuwe vrienden gemaakt. Wij kennen die ook. Als ze met hen optrekt kan er niet zo heel veel gebeuren. Maar als ze met een vriendinnetje op een vrijdagmiddag de stad in

wil, ben ik daar niet gerust op. Die jongens lopen daar rond. Je blijft angstig, ja. Ze gaat nog wel met een vriendin winkelen. Ze letten goed op, laatst zagen ze die jongens en zijn ze snel weggeslopen.’ ‘Ik heb mijn vertrouwen in de rechtsstaat niet verloren, ik behoor niet tot de boze burgers. Goed, ik heb er naar mijn idee flink achteraan moeten zitten om politie en justitie in actie te krijgen. Maar gelukkig leven we in een situatie waarin dat kan en waarin we dingen kunnen veranderen. Daar wil ik mensen graag van bewustmaken, anders krijg je die verbittering, dat gevoel van onbehagen waar bewegingen als die van Wilders op teren.’

## Moeders praten over homoseksualiteit en religie

---

**Over benoemen gesproken: homoseksualiteit bespreekbaar maken voor mensen met verschillende achtergronden, hoe doe je dat? Bij de Dialoogbijeenkomsten wordt het onderwerp soms van tevoren expliciet benoemd, maar soms ook niet.**

‘De verleiding is groot om in gesprekken tussen mensen uit verschillende culturen de minst beladen onderwerpen te nemen en de lastige te laten liggen’, zegt Sharon Polak, medeorganisator van de Dialoogbijeenkomsten voor moeders. ‘Homoseksualiteit en religie kunnen duidelijk op gespannen voet met elkaar staan. We hebben ons afgevraagd hoe je toch over dat onderwerp kon spreken. Het leek ons een goed idee mensen bij elkaar te brengen met een gedeeld belang. Zo kwamen we bij moeders uit, want die willen allemaal dat hun kind veilig en gelukkig is. Wordt mijn kind geaccepteerd zoals het is? vragen ze zich af. Kan een beetje pesten kwaad? Wat betekent het als je kind gediscrimineerd wordt? Voor je kind maar ook voor jou als ouder?’

‘Door met een groep over die vragen te spreken, hoopten we dat de deelnemers erachter zouden komen dat je allemaal verschillend kunt zijn, maar dat je wel de wens deelt om geaccepteerd te worden zoals je bent. Dit geldt natuurlijk ook voor homoseksuelen. Op de posters waarmee we deze bijeenkomsten in moedercentra<sup>6</sup> aankondigden, stond de volgende tekst: “Kinderen kunnen om allerlei redenen gepest worden. Soms is er dan sprake van discriminatie. Namelijk als je gepest wordt op basis van geloof, afkomst, seksuele voorkeur, geslacht of huidskleur.” Met andere woorden: we hebben

---

<sup>6</sup> Zie [www.moedercentra.nl](http://www.moedercentra.nl)

discriminatie en seksualiteit als onderwerp aangekondigd, maar er stond niet in hoofdletters “Let op: homoseksualiteit is een van de onderwerpen”. We hebben er bewust voor gekozen verschillende discriminatiegronden te noemen en te bespreken.’

‘Tijdens alle twee de bijeenkomsten die we tot nu toe hebben gehouden, gebeurde er iets interessants. Het was namelijk gemakkelijk om allochtone moeders te vinden en lastig om moeders van homoseksuele kinderen of lesbische moeders te werven. Uiteindelijk ben ik zelf achter ze aan gegaan en heb ik via via lesbische vrouwen gevonden. De deelnemers kenden elkaar van tevoren niet, het was een gemêleerd gezelschap. Het was merkwaardig geweest als alle vrouwen elkaar hadden gekend en als er dan drie lesbo’s tussen hadden gezeten.’

‘Vervolgens hebben we vrouwen eerst in groepjes aan de hand van casussen ervaringen laten uitwisselen, waarbij we er door de keuze van die casussen voor zorgden dat religie en homoseksualiteit aan de orde zouden komen. Daarna hebben we de vrouwen in een grote groep een samenvatting laten geven van wat er in de groepjes besproken was en daar weer over gepraat.’

‘Wat voor casussen dat waren? Je buurman die groenteman is, vertelt je dat hij geen donkere werknemer wil, “want zo’n zwartjoekel jaagt de klanten maar weg”. Zou je daar iets van zeggen? Een andere casus ging zo: je kind speelt op straat met een kind van twee vaders. Dan zegt je kind: “Vuile, vieze homo”. Zou je daar er iets van zeggen? Daar ontstond een geweldig levendig gesprek over tussen de deelnemers. Het ging al snel over op de vraag wat je zou doen als er een homo in je eigen familie was. Een hip geklede Turkse jongedame zei dat ze eerst alle medische wegen zou bewandelen om te kijken of dat familielid niet van zijn homoseksualiteit te genezen viel. Een dame met een hoofddoek, al wat ouder, zei: “Je kunt het misschien niet leuk vinden, maar het is je familie en je hebt het maar te accepteren.” Het is altijd fijn als mijn eigen vooroordelen over vrouwen met hoofddoeken en hippe meisjes eens op hun kop worden gezet.’

‘In hoeverre merkte ik tijdens die bijeenkomsten dat de islam homovijandig is? Ja, het is helder dat veel religies moeite hebben met homoseksualiteit en dat dat voor de islam ook opgaat. Maar persoonlijk vind ik die discussie niet zo interessant. Het kan best zo zijn dat je iemands levenshouding niet goedkeurt. Toch heb je te accepteren dat mensen keuzes maken in hun leven die niet de jouwe zouden zijn.’

‘Om dat duidelijk te maken, probeerden we tijdens de bijeenkomsten concreet twee stappen te zetten. De eerste is herkenning vinden. Soms gaat dat aan de hand van casussen, waar ik het daarnet over had. Soms door deelnemers eigen verhalen uit te laten wisselen. Daarbij komt duidelijk naar voren dat iedereen graag geaccepteerd wil worden zoals hij is en zich veilig wil voelen. Mijn opvatting is dat bij respect krijgen, de achterkant van de medaille is: respect geven.’

‘De tweede stap valt pas te zetten als die herkenning er is. Er ontstaat wel eens een warme, vriendelijke deken. Je krijgt dan opmerkingen als: *We zijn toch allemaal hetzelfde. We zijn toch allemaal mensen.* Dan vind ik dat je door moet durven zetten en zeggen: *Er zijn toch echt dingen waarin we wel verschillen. Als jij dingen in mijn levenswijze niet goedkeurt, kan dat, al vind ik dat jammer. Ik heb jouw toestemming niet nodig om mijn leven te kunnen leven, ik wil wel dat je me daar de ruimte voor geeft.*’

‘Al met al vond ik de twee bijeenkomsten die we tot nu toe hebben gehouden geslaagd, al was de samenstelling van de groepen niet ideaal: die had evenwichtiger gekund, met meer lesbische vrouwen. We hebben over verschillende vormen van discriminatie gesproken. Overigens waren de minder tolerantten niet altijd de allochtone vrouwen. Een autochtone vrouw zei: “Ik had een vriendin die me vertelde lesbisch te zijn. Kan me niet schelen, antwoordde ik, als je maar van mijn kont afblijft.” Eerst lachte iedereen hard. Toen vroeg een vrouw van Turkse afkomst: “Zeg je dat ook tegen een hetero?”

Het COC Nederland heeft de Dialoogbijeenkomsten voor moeders uitgevoerd in opdracht van de Provincie Noord-Holland. Het landelijke project heet 'De Brede Maatschappelijke Dialoog over Homoseksualiteit, Religie, Levensbeschouwing, Cultuur en Ethiek'. Partners hierin zijn het Humanistisch Verbond, de Stichting Yoesuf en COC Nederland.